

УДК 347.958

DOI 10.31733/2078-3566-2021-1-77-82

Олександра НЕСТЕРЦОВА-СОБАКАРЬ[©]

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ІСТОРІЯ ПОШИРЕННЯ АВСТРІЙСЬКОГО ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

Досліджено історію поширення австрійських нормативно-правових актів, які регулювали цивільні правові відносини на українських землях, що входили до складу Австрійської, а згодом Австро-Угорської імперії. Зазначено, що після приєднання Галичини та Буковини, тут ще тривалий час існували регіональні особливості у сфері застосування пам'яток права, наприклад, використовувалось польське законодавство, або звичаєве право. Вказано, що впровадження австрійського судочинства в регіоні збіглось із епохою чималих реформ у державі, в тому числі у сфері цивільного процесу, оскільки велись великі роботи із кодифікації права. Першим на Галичині, Закарпатті та Буковині впроваджений був Загальний судовий порядок 1781 року, який регулював цивільний процес. Розглянуто основні положення Загального судового порядку (врегульовані питання спорів між панамі та селянами, один суддя повинен був довести до кінця справу, усі стадії процесу повинні відбуватись в одному суді, заборона на делегування повноважень судді, рішення суду повинні спиратись виключно на закон), засади на основі яких діяв кодекс (доступності, письмового характеру подання матеріалів, вільного подання доказів, виконавчого провадження процедури ліцитації рухомого та нерухомого майна, можливості апеляції до суду другої інстанції). У дослідженні йде мова про запровадження «Загального судового порядку для Західної Галичини». Висвітлено питання розробки та значення цивільного процесуального кодексу 1895 року, який вважається одним з кращих пам'яток права XIX століття.

Ключові слова: Загальний судовий порядок 1781, Загального судового порядку для Західної Галичини, Австрійський Цивільний процесуальний кодекс 1895, цивільний процес, судочинство.

Постановка проблеми. Наприкінці XIX ст. українські землі опинились під владою Російської та Австрійської імперій. Сучасне українське цивільне процесуальне законодавство, вважається, бере свій відлік від 1864 року, коли в Російській імперії прийняли нове законодавство в цій галузі. Водночас важливою проблематикою постає дослідження питань дії австрійського цивільного процесуального законодавства на західноукраїнських землях. Висвітлення питань історії цивільного процесу на українських землях допоможе більш ефективно здійснювати реформування та розбудову сучасної системи цивільного процесуального права.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. До наукового доробку з питань дослідження історії дії австрійських цивільних процесуальних актів на західноукраїнських землях в часи, коли вони перебували у складі Австрійської імперії, здійснили внесок такі вітчизняні та закордонні вчені, науковці та дослідники: І. Бойко, Х. Думич, Л. Ілин, В. Кульчицький, М. Никифорак, Д. Слинко та ін.

Метою статті є аналіз історії поширення, класифікації та загальна характеристика основних джерел права, норми яких врегульовували цивільні процесуальні відносини в судових установах на західноукраїнських землях у складі Австрійської імперії.

Виклад основного матеріалу. Українська історія має період, коли наші землі знаходились тривалий час у складі двох імперій – Російської та Австрійської (з 14 листопада 1868 року Австро-Угорської). Більша частина України знаходилась під контролем Російської імперії, а західноукраїнські землі потрапили під владу австрійської. Першою з трьох частин

© Нестерцова-Собакарь О. В., 2021

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0712-4076>

aasobakar77@ukr.net

західноукраїнських земель увійшло до складу монархії Габсбургів Закарпаття (1526 року як частина Угорського королівства опинилась під владою монархії Габсбургів). Галичина перейшла до складу Австрійської імперії завдяки поділу Польщі 1772 року. Буковина була приєднана до складу імперії внаслідок укладання Кючук-Кайнарджийського мирного договору 1774 року між Османською Портою та Російською імперією. Тож в останній третині XVIII століття західноукраїнські землі знаходились у складі однієї імперії.

1772 року було створено нову адміністративно-територіальну одиницю – Королівство Галичини та Лодомерії (примітно, що це перероблена відповідно до латини назва Галицько-Волинського князівства, оскільки Лодомерія – Володимирія) з Великим князівством Краківським і князівствами Освенцима і Затору. Львів став столицею краю. Здебільшого називали коронний край просто Галичиною.

Необхідно зауважити, що Галичина відігравала важливу роль у правовому розвитку Австрії та згодом Австро-Угорщині. Вчений І. Бойко зазначає, що Галичина внаслідок того, що вона територіально була найбільшим коронним краєм, стала своєрідним «полігоном», місцем для апробації нових нормативно-правових актів. Тобто тут запускалися своєрідні «пілотні проекти». Після аналізу дії актів за умови їх ефективності вони впроваджувались в інших регіонах імперії. Саме внаслідок цього Галичина є однією з перших, де влада застосувала політику «освіченого абсолютизму», й відповідно тут застосовувались правові реформи другої половини XVIII ст. [1, с. 45–47].

Західноукраїнські землі опинились, необхідно зауважити, в набагато ліберальніших умовах, аніж Наддніпрянська Україна у складі Російської імперії. Водночас вони приєднані були в епоху значного реформування державного та правового життя Австрії. В другій половині XVIII ст. тут відбувались масштабні кодифікаційні роботи. Причиною цього слугували політичні та соціально-економічні чинники. Необхідно особливо виділити позитивний вплив на розвиток законодавчої системи Австрії ідей Просвітництва, які тоді активно поширювались в державі. Саме на таких ідеях та принципах базувались політичні та правові реформи.

Велику роль у змінах законодавства відіграли так звані «чотири великі віденці». У XVIII столітті їх думка користувалась великим авторитетом серед монаршої сім'ї й вони визначали деякі аспекти політики імператорської влади (впливали безпосередньо на ідейне мислення імператриці Марії Терези та її синів, особливо наступника Йосифа II). Серед цих «великих віденців» були професор природного та римського права, а також вихователь синів Марії Терезії Карл Антон Мартіні, декан теологічного факультету Віденського університету Сімон Штока, лікар при дворі Габріель ван Світен, священник при дворі Ігнатій Мюллер [11, с. 295]. Загалом внаслідок політики «освіченого абсолютизму» в царині реформ у сфері права та судочинства треба зауважити, що відтепер усе судочинство сконцентрувалось в державних судах. Загалом правові реформи Марії Терезії та Йосифа II вважаються одними з найуспішніших в Європі. Кодифікація процесуального цивільного законодавства в цьому напрямі реформ посідала важливе місце, відповідно до фундаментальних перетворень у державі [4, с. 32].

До речі, перед тим як розглядати кодифікаційні процеси в Австрії та їх вплив на західноукраїнські землі, необхідно зауважити на особливість, наприклад, Буковини щодо використання тут звичаєвого права. В момент приєднання Буковини тут писане право було майже невідоме для населення. Австрійській керівник військової адміністрації Буковини генерал Г. Сплени зазначав, що тут не було писаного кодексу законів. Судові процеси старости здійснювали без адвокатів, керуючись лише здоровим глуздом й спираючись в рішеннях на звичаєве право. Для розгляду заплутаних або резонансних справ залучався митрополит, який був єдиним, хто використовував писане право, збірник законів «Молдавські правила» (Буковина знаходилась під владою Молдавського князівства тривалий час). Населення тут використовувало як місцеві норми звичаєвого права, так і Молдавського князівства. Австрійська влада поступово проваджувала тут власне законодавство [7, с. 267–270].

У плані цивільного процесуального законодавства, то на теренах Галичини, Закарпаття та Буковини тривалий час діяв Цивільний процесуальний кодекс 1781 року (або Загальний судовий порядок) [5, с. 18]. У Галичині він набув чинності в 1784 році. З часом кодекс зазнав деяких змін, які набули чинності в Західній Галичині в 1796 році, а у Східній – 1807 року [10, с. 296]. Загалом деякі дослідники зауважують, що цивільний процес згідно з цим кодексом був надзвичайно повільним, вирізнявся дорожнечю та тяганиною й був недоступним для більшості населення коронного краю (ситуація схожа із станом цивільного процесу на українських землях у Російській імперії в першій половині XIX ст. до судової реформи 1864 року [5, с. 18].

Вже наприкінці XVIII століття в Австрії сформувалась правова єдність норм, які ре-

гулювали питання судового процесу. Однак в регіонах імперії були певні місцеві відмінності та особливості. В Галичині після першого поділу Польщі продовжувало діяти польське законодавство, в тому числі воно використовувалось під час судового процесу. Австрійський імператор Йосиф II ініціював реформування кримінального, цивільного законодавства й відповідно процесу. Наслідком кодифікаційної роботи став прийнятий 1 січня 1782 року (затверджений цісарем 1 травня 1781 року) Загальний судовий порядок (німецькою Allgemeine Gerichtsordnung, в польському варіанті Powszechna Ordynacja Sądowa) [3, с. 43].

Як вже зазначалось, в Галичині кодекс впроваджений був в 1774 році. Набуття чинності збіглося із загальним процесом масштабного реформування судоустрою та судочинства в коронному краї. Деякі дослідники пояснюють затримку впровадження кодексу в регіоні (оскільки набув чинності він 1782 року) відсутністю в регіоні достатньої кількості кваліфікованих фахівців. З метою підготовки юристів Йосиф II своїм патентом (так називались нормативні цісарські акти) від 21 жовтня 1784 року відновив функціонування Львівського університету, де діяло чотири факультети – крім філософського, теології, медичного, був факультет юридичний [4, с. 42–43].

Базисом для Загального судового порядку 1781 року стали ідеї швейцарського юриста Й. фон Фрудево, який був прихильником рецепції римського права. Загалом процесуальний нормативно-правовий акт налічував 34 розділи й у його основу були покладені нові принципи цивільного процесу (наприклад, положення про виконання судових рішень та відокремлення процесу цивільного від кримінального). Цивільний процес став дещо швидшим внаслідок зменшення формалізму. Судовий порядок передбачав розгляд справи в три ступені з двома стадіями апеляції. Також впроваджувалось за новими правилами можливість захисту для сторони, висувались нові вимоги для кандидатів на посаду судді [3, с. 43].

У Галичині процес відбувався для сільського населення в доменіальних (частково) судах, для міського населення в судах магістратських, а для представників шляхетського стану й інших привілейованих верств населення існував шляхетський суд. 1784 року для Галичини й Буковини як вища інстанція створений був Апеляційний суд. Внаслідок частих суперечок між селянами та землевласниками протягом 1780-х років вийшли цісарські патенти від 1 вересня 1781 року про врегулювання спорів між ними, а 24 червня 1784 року про безоплатність судочинства. 1784 року скасовано було патримоніальне судочинство землевласників над селянами й запроваджувався інститут фахових суддів для сільської місцевості, що називались юстиціарії. Хоча землевласник й здійснював нагляд за юстиціарієм, він не мав права впливати на рішення або втручатись в роботу судді [3, с. 43].

Згідно із Загальним судовим порядком у сфері судової юрисдикції передбачалась можливість судового розгляду усіх питань без різниці щодо їх суті, однак, різними судами. Третім параграфом спори між панами та залежними селянами (відповідно до патенту від 1 вересня 1781 року) вирішувались державними судами. Згідно з четвертим параграфом вексельні та торговельні спори розглядалися спеціалізованими коронними судами. Водночас у справах ленних земель судочинство відбувалось в судах доменіальних. Під ту саму юрисдикцію, що й чоловік, підпадали дружина та малолітні діти, які не мали власного господарства, однак це не поширювалось на слуг землевласника. Суддя, який починав процес, повинен був його довести до кінця. В справах щодо землевласності поставала вимога, аби усі стадії процесу (інвентаризація, пренотація, тобто попередній запис про власність до ґрунтової книги) розглядалися в одному суді. В нормативно-правовому акті зазначалось, що судочинство здійснюватись повинно суддею відповідно до інтересів справедливості та права, а не однієї із сторін. Делегувати власні повноваження суддя не міг. Чинниками запобігання суддівській сваволі вважались засади писемності, законного доказу й відсутності гласності [4, с. 43–45]. Крім того, відтепер австрійське цивільно-процесуальне право набуло статусу винятково права закону. 437 параграф зобов'язував суддю до дослівного тексту закону й відповідно заборонялось відступати від букви закону [8, с. 20].

Дослідниця Х. Думич виділяє такі засади Загального судового порядку, на яких ґрунтувався кодекс: «...1) доступності; 2) письмового подання матеріалів; 3) вільного подання доказів; 4) виконавчого провадження процедури ліцитації (аукціону; розпродажу) рухомого і нерухомого майна; 5) можливості апеляції до суду другої інстанції» [4, с. 45]. Серед недоліків цивільного процесу вона називає відсутність прозорості й безпосередності, формалізм.

Згодом в 1790–1792-х р. в кодекс вносились суттєві правки. Перероблений цивільний процесуальний кодекс, як вже зазначалось, ввели в дію в 1796 році в Західній Галичині, а в 1807 році в Східній Галичині та Буковині. Нові спроби розробки цивільного процесуального кодексу тривали протягом усього XIX століття. 1825 року остаточно було напрацьовано новий проект кодексу, однак він не отримав підтримки серед можновладців. Треба зауважити,

його окремі розділи з плином часу вводились в дію. Наприклад, 1849 року розділ про адвокатську ординацію, 1852 року закон про компетенцію судів, 1854 року закон про судочинства у безспірних справах [6, с. 4].

Водночас Х. Думич вказує, що Загальний судовий порядок виявився недосконалим, тому вже при Леопольді II розпочались кодифікаційні роботи й 1796 року постав не доопрацьований, а новий кодекс, який набув чинності з 1 травня 1797 року [2, с. 18]. Вона вказує, що в Західній Галичині не в 1796, а в 1797 році впроваджувалась з метою апробації «Західногалицька книга законів», або ще називався нормативно-правовий акт «Загальний судовий порядок для Західної Галичини». Галичина стала «пілотним регіоном» для застосування нового процесуального законодавства. Загальний судовий порядок для Галичини містив 43 розділи та 617 статей. Вони регулювали усі стадії цивільного судочинства. За цим кодексом процес був повільним та коштовним. Дослідниця наводить думку польського дослідника Р. Лисека, що: «...Загальний судовий порядок 1781 р., як і Загальний судовий порядок для Галичини 1797 р., не спростив, а в багатьох питаннях ускладнив розгляд цивільних справ...» [3, с. 45]. Кодекс 1797 року постійно доповнювався й деякі його норми підлягали додатковому роз'ясненню.

У кінці XIX століття в Австро-Угорщині прийнятий був новий цивільний процесуальний кодекс. Він вважається деякими дослідниками найважливішим досягненням цивільного процесуального права цього століття. В підтвердження досконалості нового цивільного процесуального кодексу 1895 року може слугувати той факт, що в Австрії він є чинним досі. «Батьком-засновником» кодексу вважається приват-доцент Ф. Кляйн, який ще впродовж 1890–1891 років виклав свої ідеї про цивільне судочинство в одному з наукових журналів, його науковий доробок привернув увагу з боку влади, і йому запропонували посаду міністра юстиції Австрії, а також поставили завдання реформувати наявне процесуальне законодавство. 1893 року робота над проектом Цивільного процесуального кодексу завершилась. Ф. Кляйн ставив перед собою мету поліпшити практику судового розгляду, а саме створити нові процесуальні норми, які б пришвидшили та здешевили процес, створили умови для прийняття судових рішень на основі справжніх фактів («матеріальні істини» проти «формальної істини») [9, с. 31].

Ф. Кляйн також мав на меті розробити зрозуміле для звичайних громадян процесуальне право, водночас яке б забезпечило надійний, швидкий та доступний матеріально судовий цивільний процес. Новий кодекс став взірцем, його норми використовували під час розробки власного національного процесуального цивільного законодавства інші європейські держави. Вважається, що 1895 рік знаменував закінчення епохи цивільного процесу XIX століття та початок нової ери [9, с.32].

Висновки. Отже, в останній третині XVIII століття західноукраїнські землі опинились під владою Австрійської імперії. Відразу після входження до її складу на цих територіях продовжувало діяти або звичаєве, або місцеве польське законодавство. Запровадження нової системи судочинства в регіоні збіглося із чималими кодифікаційними процесами, що відбувались в Австрії. Основними віхами можна вважати введення в дію на західноукраїнських землях Загального судового порядку 1781 року, а згодом Загального судового порядку для Західної Галичини. Процес згідно з цими нормативно-правовими актами був досить тривалим та не доступним для малозабезпечених верств населення через високу вартість. В кінці XIX століття новий цивільний-процесуальний кодекс став одним з найкращих пам'яток цивільного процесуального права. Завдяки ньому процес став швидким, дешевим й доступним для населення. Загалом можна констатувати, що в Австрійській та згодом Австро-Угорській імперії ситуація була дещо кращою, ніж на українських землях у складі Російської імперії. В Російській імперії до середини XIX ст. не було єдиного акта, який би регулював цивільний процес, на відміну від Австрії.

Список використаних джерел

1. Бойко І. Й. Місце і роль Галичини у державно-правовій системі Австрії та Австро-Угорщини 1772–1918 рр. *Альманах права*. 2017. Вип. 8. С. 41–48.
2. Думич Х. М. Австрійський цивільний процесуальний кодекс 1895 року: причини укладення, структура і зміст. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2015. Т. 1. Вип. № 32. С. 16–20.
3. Думич Х. М. Перші кодифікаційні акти в галузі австрійського цивільно-процесуального права та їх застосування в Галичині. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2015. Вип. 17(2). С. 43–47.
4. Думич Х. М. Цивільне судочинство у Галичині за Австрійським цивільним процесуальним ко-

дексом 1895 р. : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2016. 216 с.

5. Ілін Л. М. Впровадження австрійської системи права у Галичині та забезпечення національно-політичних прав українців. *Право і суспільство*. 2013. № 6.2. С. 16–20.

6. Кондратюк О. В. Правове регулювання судочинства в Галичині у складі Австрії та Австро-Угорщини (1772–1918). *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2009. № 2. С. 1–8. URL : <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2249/1/2-2009kovata.pdf>.

7. Никифорак М. В. Буковина в державно-правовій системі Австрії (1774–1918 рр.). Чернівці : Рута, 2004. 384 с.

8. Никифорак М. В. Джерела кримінального та кримінально-процесуального права на Буковині у 1775–1918 рр. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 91 : Правознавство. 2000. С. 18–21.

9. Слинко Д. В. Розвиток цивільного процесуального права в Австрії, Пруссії та Франції в період Нового часу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2019. Вип. 54. С. 29–33.

10. Худоба Н. В. Кодифікація австрійського права та особливості її застосування у Галичині (1772–1918 рр.). *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. 2007. № 2. Т. 20 (59). С. 285–289.

11. Krętosz J. Geneza Józefińskiej polityki kościelnej cesarza Józefa II w monarchii habsburskiej (1780–1790). *Śląskie studia historycznologiczne*. 2001. № 34. S. 292–303.

Надійшла до редакції 12.03.2021

References

1. Boiko, I. Y. (2017) Mistse i rol Halychyny u derzhavno-pravovii systemi Avstrii ta Avstro-Uhorshchyny 1772–1918 rr. [The place and role of Galicia in the state and legal system of Austria and Austria-Hungary in 1772–1918]. *Almanakh prava*. Vyp. 8. S. 41–48. [in Ukr.]

2. Dumich, Kh. M. (2015) Avstriis'kii tsivil'nii protsesual'nii kodeks 1895 roku: prichini ukladennya, struktura i zmist. *Naukovii visnik [Austrian Code of Civil Procedure of 1895: reasons for its conclusion, structure and content] Uzhgorods'kogo natsional'nogo universitetu. Seriya : Pravo*. 2015. T.1. Vyp. 32. S.16–20. [in Ukr.]

3. Dumich, Kh. M. (2015) Pershi kodifikatsiini akti v galuzi avstriis'kogo tsivil'no-protsesual'nogo prava ta ikh zastosuvannya v Galichini [The first codification acts in the field of Austrian civil procedure law and their application in Galicia] *Naukovii visnik Mizhnarodnogo гуманітарного університету. Seriya : Yurisprudentsiya*. 2015. Vyp. 17(2). S. 43–47. [in Ukr.]

4. Dumich, Kh. M. (2016) Tsivil'ne sudochinstvo u Galichini za Avstriis'kim tsivil'nim protsesual'nim kodeksom 1895 r. [Civil proceedings in Galicia under the Austrian Civil Procedure Code of 1895] *dis. k-ta. yur. nauk: 12.00.01 / L'viv. nats. un-t im. Ivana Franka. L'viv*. 216 s. [in Ukr.]

5. Ілін, Л. М. (2013) Впровадження австрійської системи права у Галичині та забезпечення національно-політичних прав українців [Implementation of the Austrian legal system in Galicia and ensuring the national and political rights of Ukrainians]. *Право і суспільство*. № 6.2. С. 16–20. [in Ukr.]

6. Kondratyuk, O. V. (2009) Pravove rehulyuvannya sudochinstva v Galichini u skladі Avstrii ta Avstro-Ugorshchyny (1772-1918) [Legal regulation of the judiciary in Galicia as part of Austria and Austria-Hungary (1772-1918)]. *Naukovyy visnyk L'viv's'koho derzhavnoho universitetu vnutrishnikh sprav*. № 2. S. 1–8 [in Ukr.]

7. Nikiforak, M. V. (2004) Bukovina v derzhavno-pravovii systemi Avstrii (1774–1918 rr.) [Bukovina in the state and legal system of Austria (1774–1918)]. *Chernivtsi : Ruta*. 384 s. [in Ukr.]

8. Nykyforak, M. V. (2000) Dzherela kriminal'nogo ta kriminal'no-protsesual'nogo prava na Bukovini u 1775–1918 rr. [Sources of criminal and criminal procedure law in Bukovina in 1775–1918]. *Naukovyy visnyk Chernivets'koho universitetu*. Vyp. 91 : Pravознавство. S. 18-21. [in Ukr.]

9. Slyn'ko, D. V. Rozvytok tsivil'noho protsesual'nogo prava v Avstriyi, Prussiyi ta Frantsiyi v period Novoho chasu [Development of civil procedural law in Austria, Prussia and France in the New Age]. *Naukovyy visnyk Uzhgorods'koho natsional'nogo universitetu*. Ser. : Pravo. 2019. 54. S 29–33. [in Ukr.]

10. Khudoba, N. V. (2007) Kodifikatsiya avstriis'kogo prava ta osoblivosti її zastosuvannya u Galichini (1772–1918 rr.) [Codification of Austrian law and peculiarities of its application in Galicia (1772–1918)]. *Uchenyye zapiski Tavricheskogo natsional'nogo universiteta im. V. I. Vernadskogo. Seriya «Yuridicheskie nauki»*. T. 20 (59). Vyp. 2. S. 285–289 [in Ukr.]

11. Krętosz, J. (2001) Geneza Józefińskiej polityki kościelnej cesarza Józefa II w monarchii habsburskiej (1780–1790) [Genesis of the Josephine Policy of the Emperor Joseph II in the Habsburg Monarchy (1780–1790)]. *Śląskie studia historycznologiczne*. № 34. P. 292–303. [in Czech].

SUMMARY

Oleksandra V. Nestartsova-Sobakar. History of spread of Austrian civil procedural legislation

in the west of Ukraine. In the article is being investigated the history of the spread of Austrian legal acts regulating civil legal relations in the Ukrainian lands that were part of the Austrian, and later the Austro-Hungarian Empire. It is reported that after the accession of Galicia and Bukovina, there is still a long time there were regional differences in the use of sources of law, for example, used Polish law or customary law. It is stated that the implementation of the Austrian judiciary in the region coincided with the era of significant reforms in the country, including in the field of civil proceedings, as considerable work was done on codification of law. The first in Galicia, Transcarpathia and Bukovina was the General Court Order of 1781, which governed the civil process. The article discusses the main provisions of the General Court Order (settled issues of disputes between gentlemen and peasants, one judge had to complete the case, all stages of the process should occur in one court, the ban on the delegation of authority of a judge, court decisions should be based solely on the law), the basis on which the code (availability, written nature of submission of materials, free presentation of evidence, enforcement of the procedure for the bidding of movable and immovable property, possibility of appeal to the court of the second instance. The study refers to the introduction of "general judicial order for Western Galicia." reveals the importance of development issues and the Civil Procedure Code 1895, which is considered one of the best attractions right of the nineteenth century.

Keywords: *General Court Order 1781, General Court Order for Western Galicia, Austrian Civil Procedure Code 1895, Civil Procedure, Judiciary*

УДК 343.979:94(477)

DOI 10.31733/2078-3566-2021-1-82-88

Юрій СЛЮСАРЕНКО[©]
кандидат юридичних наук
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В НАФТОГАЗОВІЙ СФЕРІ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Проаналізовано характер розвитку правовідносин у нафтогазовій сфері в контексті визначення потенційних загроз національній безпеці держави. З'ясовано, що причинами змін державної політики в нафтогазовій сфері є зовнішньополітичні виклики. Висвітлено перспективні напрями реформування такої політики з огляду на розвиток глобалізаційних процесів та реалізацію Російською Федерацією власного квазіцивілізаційного проєкту. Визначено основні ризики для державної політики в нафтогазовій сфері в контексті національної безпеки України з урахуванням позиції провідних країн ЄС, США та Російської Федерації, зацікавлених у реалізації власних цілей та завдань, пов'язаних із постачанням енергоносіїв.

Ключові слова: *державна політика, природний газ, нафта, правове регулювання, нафтогазова сфера, енергоносії, національна безпека.*

Постановка проблеми. Спрямування державної політики України в нафтогазовій сфері характеризується залежністю держави від зовнішнього постачання енергоносіїв за наявності вітчизняного газовидобутку, а також перебуванням у статусі стратегічного транзитера енергоносіїв у Західну Європу. Порівняно широке коло можливостей реалізації державної політики в нафтогазовій сфері визначає потребу в чіткому її координуванні з окресленням внутрішньо- та зовнішньополітичних пріоритетів. Таке окреслення вимагає виваженого правового регулювання в інтересах держави. Державні інтереси повинні мати пріоритет над інтересами приватних компаній та інших державних утворень, їх визначення впливає з інтересів, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки держави. Комплекс заходів у сфері національної безпеки щодо видобутку, транспортування, споживання та розподілу нафти й газу визначається станом відносин із зовнішніми постачальниками енергоресурсів, умовами та обсягами внутрішнього видобутку газу та його транспортування до зарубіжних

© Слюсаренко Ю. А., 2021

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6772-4386>

yuatanatolievich@ukr.net